

Abraham My Beloved: From 'The Land I Will Show You' to Mt. Moriah

Rabbanit Esti
Rosenberg

"ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'"

1. רמב"ן בראשית יב, ח

ויקרא בשם ה' - פירש אונקלוס שהתפלל שם, כמו קראתי שמך ה' מבור תחתיות (איכה ג נה). והנכון שהיה קורא בקול גדול שם לפני המזבח את שם ה', מודיע אותו ואלהותו לבני אדם, כי באור כשדים היה מלמדם ולא אבו שמוע, ועתה כשבא בארץ הזאת שהובטח בה "ואברכה מברכך", היה למוד ללמד ולפרסם האלהות.

And called upon the name of the Lord. Onkelos explained it as meaning that he prayed there, just as in the verse, I called upon Thy name, O Eternal, out of the lowest dungeon.

The correct interpretation is that Abraham loudly proclaimed the name of the Eternal there before the altar, informing people of Him and of His Divine essence. In Ur of the Chaldees he taught people but they refused to listen. Now, however, that he had come to the land concerning which he had been promised, And I will bless them that bless thee, he became accustomed to teach and to proclaim the Deity

2. בראשית רבה פרשה לט

ויקרא בשם ה' - מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל בריה. דבר אחר: "ויקרא" - התחיל מגייר גרים להכניסם תחת כפני השכינה

'And he called upon the name of the Lord,' teaching that he called the name of the Holy One, blessed be He, with every breath he took. Another explanation of 'And he called' is that he began to convert proselytes and bring them under the wings of the Divine Presence.

3. אבן עזרא פרק יב, ח

וטעם ויקרא בשם ה' - תפילה, או קריאת בני אדם לעבוד השם

And called upon the name of the Lord. This means he prayed there. It may also mean that he called upon men to worship the Lord.

4. בראשית רבא מט, ד

מִשְׁהֵיוֹ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים אָמַר לָהֶם בְּרַכּוּ. אָמְרוּ לוֹ מַה נֹּאמֵר, אָמַר לָהֶם אָמְרוּ בְּרוּךְ אֵל עוֹלָם שֶׁאָכְלָנוּ מִשְׁלוֹ, אִם מִקֶּבֶל עָלֵינוּ וּבְרִיָּה, הִנֵּה אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ וְהוֹלֵךְ לוֹ וְאִם לֹא הִיא מִקֶּבֶל עָלֵינוּ לְבָרֵךְ, הִיא אַבְרָהָם אוֹמֵר לוֹ תֵּן מִזְמוֹן שֶׁעָלֶיךָ עֲבוּר דְּמֵי הַסְּעוּדָה, וְאִם לֹא כִּמְהָ יֵשׁ לִי עָלֵי הִיא אוֹמֵר לוֹ אַבְרָהָם, כִּד יֵין עֵשֶׂר מִטְבְּעוֹת, לִיטֵר בָּשָׂר עֵשֶׂר מִטְבְּעוֹת, כִּיכָר לֶחֶם עֵשֶׂר מִטְבְּעוֹת, מִי הִיא נֹתֵן לָךְ בָּשָׂר בְּמִדְבָּר יֵין בְּמִדְבָּר, מִי שֶׁהִיא רוֹאֵה צִדֵּה כְּזֹאת הִיא אוֹמֵר בְּרוּךְ אֵל עוֹלָם שֶׁאָכְלָנוּ מִשְׁלוֹ.

As they were eating and drinking he would say to them "bless!" They would ask: what should we say? He would answer: "Blessed is El Olam, from Whose [bounty] we ate." If the person accepted it and blessed, then s/he would eat, and drink and go. And if not, then Avraham would say: 'give me what you have.' And the person would say - 'what do you have that I owe you?' And he would answer: 'one

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

measure of wine for ten coins, and one cut of meat for ten coins, and one loaf of bread for ten coins... Who gave you wine in the wilderness? Who gave you meat in the middle of the wilderness? Who gave you bread in the wilderness?' Once the person understood the predicament that Avraham set up, then the person would say "Blessed is El Elyion from Whose bounty we ate"

אל תירא אברהם

5. בראשית רבה פרשה לט סימן ז

היה אברהם אבינו מפחד ואומר אצא ויהיו מחללין בי שם שמים ואומרים הניח אביו והלך לו לעת זקנתו, אמר ליה הקדוש ברוך הוא לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם, ולא עוד אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתו

It is because Abraham our father was afraid and said, "If I go out, they will profane the Heavenly Name through me and say that he left his father and went during his [father's] old age. The Holy One Blessed Be He said to him, I exempt you from honoring father and mother, but I do not exempt [any] other from honoring father and mother. And not only that, but I moved forward his death to before your going out:

6. מדרש תנחומא, לך לך ט"ו, ב

זה אברהם שנאמר לו אל תירא. ממי היה מתירא, משם בן נח שהרג את בנו, ועילם שלשים בנים היו לו, וכתיב: בני שם עילם ואשור (בראשית י' כב) והרגו, והיה מתירא לומר שהרגתי בנו של צדיק, עקשו וקללני ואמות. אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא, לא דיך שלא יקללך אלא יצא לקראתך בדורון ומברכך

He is fearful refers to Abraham, for he was told: Fear not. Whom did Abraham fear? He was afraid of Shem, the son of Noah, for he had slain the descendant of Elam, and Elam was one of Shem's sons, as it is written: The sons of Shem: Elam, Asshur, etc. (Gen. 10:22). He was terrified because he had killed him. He said to himself: "I have slain the son of this righteous man, now he will curse me and I shall die." The Holy One, blessed be He, replied: Fear not, for not only will he not curse you, but he will go forth to meet you bearing gifts and will bless you

7. בראשית רבה פרשה לט סימן ח

לפי שהיה אברהם מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד עבודת כוכבים כל השנים הללו, א"ל הקדוש ברוך הוא... עונותיך פורחים

When Abraham was afraid and said, "Let it be said of me that there is sin in my hands, for I have served idolatry all these years," the Holy One, blessed be He, said to him...your sins will spread out.

8. בראשית רבה פרשה מד סימן ד

היה אברהם מתפחד ואומר ירדתי לכבשן האש ונצלתי, ירדתי למלחמת המלכים ונצלתי, תאמר שנתקבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום לעתיד לבא, אמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

מעשה אבות סימן לבנים

רמב"ן יב, י. 9.

ויהי רעב בארץ - ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא

Know that Abraham our father unintentionally committed a great sin by bringing his righteous wife to a stumbling-block of sin on account of his fear for his life. He should have trusted that G-d surely has the power to help and to save. His leaving the Land, concerning which he had been commanded from the beginning, on account of the famine, was also a sin he committed, for in famine G-d would redeem him from death. It was because of this deed that the exile in the land of Egypt at the hand of Pharaoh was decreed for his children. In the place of justice, there is wickedness and sin.

רמב"ן טז, ו. 10.

ותענה שרי ותברח מפניה - חטאה אמנו בענוי הזה וגם אברהם בהניחו לעשות כן ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני הענוי

And Sarai dealt harshly with her, and she fled from before her face. Our mother did transgress by this affliction, and Abraham also by his permitting her to do so. And so, G-d heard her [Hagar's] affliction and gave her a son who would be a wild-ass of a man, to afflict the seed of Abraham and Sarah with all kinds of affliction.

הגר ושרה

רד"ק. 11.

ותענה שרי, עשתה עמה יותר מדאי ועבדה בה בפרך, ואפשר להיתה מכה אותה ומקללת אותה ולא היתה יכולה לסבול וברחה מפניה ולא נהגה שרי בזהלא מדת מוסר ולא מדת חסידות; לא מוסר כי אף על פי שאברהם מחל לה על כבודו ואמר לה עשי לה הטוב בעיניך היה ראוי לה למשוך את ידה לכבודו ולא לענותה, ולא מידת חסידות ונפש טובה. כי אין ראוי לאדם לעשות כל יכולתו במה שתחת ידו. ואמר החכם: ומה נאה המחילה בעת היכולת. וזה שעשתה שרי לא היה טוב בעיני האל, כמו שאמר המלאך להגר: כי שמע ה' אל עניך. והשיב לה ברכה תחת עניה. ואבם לא מנע שרי מלענותה אף על פי שהיה רע בעיניו משום שלום הבית וכל זה הסיפור נכתב בתורה לקנות אדם ממנו המידות הטובות ולהרחיק הרעות.

Sarai overburdened her with work, and made her perform the work in an intolerably harsh manner. It is even possible that the word ותענה includes physical as well as verbal abuse of Hagar by Sarai. The Torah testifies that Sarai did not act piously toward her, Although Avram had given her a free hand when he said "do to her as appears fit in your eyes," from a moral point of view she should have treated Hagar in a manner befitting her status as a wife or legal companion of Avram. From the point of view of practicing human kindness, Although Avram had given her a free hand when he said "do to her as appears fit in your eyes," from a moral point of view she should have treated Hagar in a manner befitting her status as a wife or legal companion of Avram. From the point of view of practicing human kindness, she should have treated a subordinate with all possible consideration. The scholar

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

Ibn Gabirol said "how beautiful is the attribute of practicing forgiveness in circumstances when this is possible!" Sarai's actions as reported were not pleasing in the eyes of the Lord. This is reflected in the words of the angel to Hagar (verse 11) "כי שמע ה' אל עניך", "for the Lord has listened to the oppression you have endured." This is why the angel gave her a blessing as compensation for the harsh treatment she had suffered. Avram did not prevent Sarai from acting as she did, even though it was displeasing in his eyes, because he was concerned primarily with eyes, because he was concerned primarily with preserving his relations with Sarai. The reason why this whole story is preserved for all future generations in our chapter is to teach moral-ethical lessons, and to warn us not to indulge in injustice.

פרקי דרבי אליעזר 12.

נשא אישה את עדישה וגירשה "ותקח לו אמו אשה מארץ מרים (שם) את פטימה

וישב במדבר פארן" שלח ישמעאל ולקח לו אישה מערבות מואב ועיפה שמה, לאחר שלוש שנים הלך אברהם לראות את ישמעאל בנו, הגיע לשם בחצי היום, ומצא שם את אשתו, אמר לה, היכן ישמעאל, אמרה לו, הלך להביא פירות תמרים מן המדבר, אמר לה תני לי מעט לחם ומים, אמרה לו אין לי, אמר לה כשיבוא ישמעאל תגידי לו את הדברים האלה, ומרי לו שבא זקן אחד מארץ כנען לראותך ואמר, שסף הבית אינה טובה, כשבא ישמעאל הגידו לו אשתו את הדבר הזה, עמד וגירשה, שלחה אמו ולקחה לו אשה מבית אביה ושמה פטימה, לאחר שלוש שנים הלך אברהם שוב לראות את בנו, הגיע לשם בחצי היום ומצא שם אשתו של ישמעאל, אמר לה תני לי מעט לחם ומעט מים כי עיפה נפשי מהדרך, הוציאה ונתנה לו, עמד אברהם והתפלל לפני הקב"ה ונתמלא ביתו של ישמעאל מכל טוב, וכשבא ישמעאל הגידו לו אשתו את כל הדבר הזה, וידע ישמעאל כי עד עכשיו רחמי האב עליו

Ishmael sent for a wife from among the daughters of Moab, and 'Ayeshah was her name. After three years Abraham went to see Ishmael his son, having sworn to Sarah that he would not descend from the camel in the place where Ishmael dwelt. He arrived there at midday and found there the wife of Ishmael. He said to her: Where is Ishmael? She said to him: He has gone with his mother to fetch the fruit of the palms from the wilderness. He said to her: Give me a little bread and a little water, for my soul is faint after the journey in the desert. She said to him: I have neither bread nor water. He said to her: When Ishmael comes (home) tell him this story, and say to him: A certain old man came from the land of Canaan to see thee, and he said, Exchange the threshold of thy house, for it is not good for thee. When Ishmael came (home) his wife told him the story. A son of a wise man is like half a wise man. Ishmael understood. His mother sent and took for him a wife from her father's house, and her name was Fatimah. Again after three years Abraham went to see his son Ishmael, having sworn to Sarah as on the first occasion that he would not descend from the camel in the place where Ishmael dwelt. He came there at midday, and found there Ishmael's wife. He said to her: Where is Ishmael? She replied to him: He has gone with his mother to feed the camels in the desert. He said to her: Give me a little bread and water, for my soul is faint after the journey of the desert. She fetched it and gave it to him. Abraham arose and prayed before the Holy One, blessed be He, for his son, and (thereupon) Ishmael's house was filled with all good things of the various blessings. When Ishmael came (home) his wife told him what had happened, and Ishmael knew that his father's love was still extended to him.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

13. בראשית רבה פרשה לט סימן ח

בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוזזים, אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש, בעידור בשעת העידור, אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא לזרעך אתן את הארץ הזאת.

when Abraham was walking in Aram Naharaim and Aram Nahor, he saw the people eating and drinking and reveling. He said, "Would that I not have a portion in this land." But once he reached the ladder of Tyre, he saw them engaged in commerce at the time of commerce and in litigation at the time of litigation. He said, "Would that I have a portion in this land." The Holy One, blessed be He, said to him (Genesis 12:7): "To your offspring I will give this land."

וכבש רחמיו לעשות רצונך

14. רשב"ם כב, א

לכן והאלהים נסה את אברהם קינתו וציערו כדכת' הנסה דבר אליך תלאה, על נסותם את יי, מסה ומריבה, בחנני יי ונסני. כלומר נתגאית בך שנתתיו לכרות ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלה לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך... אמר לו הק' אתה נתתה לו שבע כבשות, חייך שבני עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. ד"א חייך שבני הורגים שבע צדיקים מבניך ואילו הן שמשון חפני ופנחס שאול ושלשה בניו.

accordingly, God tested (nissah) Abraham," i.e. He provoked him and caused him pain. [Nissah means to provoke,] as it is written (Job 4.2), "Since He provoked you with suffering (hanissah) you are unable;" [and it is written,] (Ex. 17.7) "because they provoked (nassotam) the LORD [– hence the name] Massah and Meribah [Provocation and Quarrelsomeness];" [and it is written,] (Ps. 26.2) "Test me, O LORD, and provoke me (venasseni)."

In other words, God said to Abraham, "You took pride in the son that I granted you, making a pact between yourselves and their children, now go and offer him as a burnt offering and let it be seen what good your making a pact accomplished!"...

God said to him, "You gave him seven ewes, I swear that his descendants will wage seven successful wars against your descendants"; another interpretation, "I swear that his descendants will kill the following seven righteous men from among your descendants: Samson, Hofni, Phineas, Saul and his three sons".

15. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וירא סימן כג

באותה שעה נפל פחד ויראה גדולה על יצחק שלא ראה בידו כלום להתקרב והרגיש בדבר במה שעתיד להיות בקש לומר איה השא לעולה, א"ל הואיל ואמרת הקדוש ברוך הוא בחר בך, אמר אם בחר בי הרי נפשי נתונה לו על דמי צר לי מאד

Immediately, an overpowering fear and violent trembling seized Isaac, for when he saw nothing to be sacrificed, he realized what was about to transpire. Yet he asked once again: "Where is the lamb for the burnt-offering?" And Abraham responded: "Since you ask, the Holy One, blessed be He, has selected you." "If he has chosen me," Isaac replied, "I shall willingly surrender my soul to Him, but I am gravely concerned.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

16. מדרש תנחומא בובר פרשת וירא סימן לט

בשעה שניסה אותו הקדוש ברוך הוא ואמר לו קח נא (בראשית שם כ"ב/ב), אעפ"כ היה בלבו בוכה, ובפיו אמר לו הנני

In the hour that the Holy One tested him and said to him (in Gen. 22:2): 'Please take your son'. Even though he was weeping in his heart, he told him with his mouth (in vs. 1): 'Here I am'.

17. תפילת זיכרונות

וְכַבַּשׁ רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבְּךָ שְׁלֵם, כִּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת פְּעֻסָּךְ מֵעֲלֵינוּ, וּבְטוֹבְךָ הַגָּדוֹל יֵשׁוּב חֵרוֹן אַפְּךָ מֵעַמְּךָ וּמֵעִירְךָ
וּמֵאֶרְצְךָ וּמִנְחֶלְתְּךָ

and how he suppressed his compassion to do Your will with a whole heart; so may Your compassion suppress Your anger against us, and in Your great goodness turn Your fierce anger away from Your people, and from Your city, from Your land, and from Your territorial heritage.

18. מתוך דברי השקפה – 'על אהבת התורה וגאולת נפש הדור

הפעולה הדתית בעיקרה חוויית סבל היא. כשהאדם מזדמן עם האל לפונדק אחד, הוא נתבע ע"י האל להקרבה עצמית המתבטאת במאבק עם יצריו הפרימיטיביים, בשבירת הרצון, בקבלת "משא" טרנסצנדנטי, בויתור על חמדת בשר מוגזמת, בהסתייגות לפרקים מן הנעים והערב, ובהתמכרות אל המר המוזר, בהתנגשותו עם משטר חילוני ובכמיהותיו אל עולם פרדוקסלי שאינו מובן לאחרים. הקרב את קרבנך! זהו הצו העיקרי הניתן לאיש הדת. בחירי האומה, מאותה שעה שגילו את האל, התעסקו בפעולת הקרבה מתמידה. הקב"ה אומר לו לאברהם: "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו'". כלומר אני תובע ממך את הקרבן הגדול ביותר. אני רוצה את בנך שהוא יחידך וגם אהובך. אל תשלה את עצמך, כי לאחר שתשמע בקולי ותעלה את בנך לעולה, אתן לך בן אחר במקום יצחק. חייך יהפכו לשרשרת ארוכה של יסורי נפש. ובכל זאת אני תובע את הקרבן הזה.

מובן, שסופה של החווייה, ששורשה סבל וחרדה, הוא גיל עולמים. בשעה שהסיר אברהם את בנו מעל המזבח על פי פקודתו של המלאך, נהפך הסבל לשמחת עולם, והחרדה – לאושר נצחי. תחילתה של פעולת הדת היא הקרבת העצמות וסופה – מציאת העצמות. ברם אי אפשר לאדם למצוא את עצמו מבלי שיקריב את עצמו עובר למציאה. אין האדם מוצא אלא מה שאבד לו. ואין מי שזוכה בדבר משלו, אם אותו דבר לא הופקע מבעלותו ורשותו קודם לזכיה. אמנם התורה הבטיחה גם אושר זמני ממשי למקיימי מצוותיה, אבל אין הבטחת תועלת זו אלא תופעת לוואי למהותה הנשגבה של האמונה באלוקי עולם החודרת הכל ומקיפה הכל.